

Spis treści

Przedmowa	5
-----------------	---

MŁODA POLSKA

1. Nastroje końca stulecia, nowe pytania	8
---	---

Filozofowie epoki	10
--------------------------------	----

Ważne kierunki w sztuce przełomu wieków	12
--	----

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, <i>Koniec wieku XIX</i>	16
---	----

<i>Lubię, kiedy kobieta</i>	18
-----------------------------------	----

<i>Anioł Pański</i>	20
---------------------------	----

<i>Hymn do Nirwany</i>	22
------------------------------	----

Stanisław Korab-Brzozowski, <i>O przyjdź!</i>	23 U
---	------

Leopold Staff, <i>Deszcz jesienny</i>	24
---	----

<i>Kowal</i>	26
--------------------	----

Przykładowa interpretacja: <i>Kowal</i> Leopolda Staffa	26
--	----

Komentarz: Teresa Walas, [<i>Światopogląd dekadencji</i>]	28
--	----

Jak mówić o tym, że coś jest dobre lub złe? Język wartości. Wartości w języku	30
--	----

2. Być artystą	36
-----------------------------	----

Poeci przekłęci	37
------------------------------	----

Młodopolskie pisma artystyczne	40
---	----

Modernistyczni cyganie	42
-------------------------------------	----

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, <i>Evviva l'arte!</i>	44
---	----

Stanisław Przybyszewski, <i>Confiteor</i> (fragmenty)	45 U
---	------

Charles Baudelaire, <i>Padlina</i>	48 U
--	------

<i>Malarz życia nowoczesnego</i>	49
--	----

Rzeźba	50
---------------------	----

Komentarze: Bożena Sadkowska, <i>Homo dandys</i> (fragmenty)	51
---	----

Schooling non stop. Zapożyczenia we współczesnym języku polskim	53
--	----

3. U poetów. W poszukiwaniu istoty świata i nowego języka	59
--	----

Ważne kierunki w sztuce przełomu wieków	63
--	----

Kazimierz Przerwa-Tetmajer, <i>Melodia mgieł nocnych (Nad Czarnym Stawem Gąsienicowym)</i>	68
--	----

Paul Verlaine, <i>Sztuka poetycka</i>	69 U
---	------

Artur Rimbaud, <i>Statek pijany</i>	70 U
---	------

Kazimiera Zawistowska, * * * [<i>Moja dusza jest łąką chaotycznych kwieci...</i>]	73 U
---	------

Jan Kasprówicz, <i>Krzak dziękuję róży w Ciemnych Smreczynach</i>	73 U
---	------

<i>Dies irae</i> (fragmenty)	76
------------------------------------	----

* * * [<i>Rozmłowała się ma dusza...</i>]	81
---	----

* * * [<i>Witajcie, Kochane góry...</i>]	82
--	----

Leopold Staff, <i>Przedśpiew</i>	83
--	----

Komentarz: Maria Podraza-Kwiatkowska, [<i>Zasada sugestii</i>]	84
---	----

Razem czy oddzielnie? O pisowni niektórych wyrazów i ich połączeń (część I)	86
--	----

4. Nowa proza. Żeromski. Conrad	92
Szyfrowe prace Stefana Żeromskiego. Przypomnienie wiadomości.....	93
Stefan Żeromski, <i>Rozdzióbią nas kruki, wrony...</i>	95
Przewodnik po lekturze.....	95
Fragment.....	97
<i>Echa leśne</i>	101
Przewodnik po lekturze.....	101
Fragment.....	101
Joseph Conrad, <i>Lord Jim</i>	102
Przewodnik po lekturze.....	102
Fragment.....	104
Komentarze: Zdzisław Najder, [<i>Conrad – pisarz nowoczesny</i>].....	107
Maya Jasanoff, [<i>Aktualność Conrada</i>].....	108
5. Młodopolskie poszukiwania pierwotności. Chłopi Władysława Reymonta	110
Chłop malowany	111
Młoda Polska tatrzańska	113
Władysław Stanisław Reymont, <i>Chłopi</i> (tom I).....	115
Przewodnik po lekturze.....	115
Fragmenty.....	117
Komentarze: Kazimierz Wyka, [<i>„Chłopi” – związki z epoką</i>].....	121
Tadeusz Linkner, [<i>Staw w Lipcach</i>].....	121
W tym samym języku, a jednak inaczej...	
Zróżnicowanie regionalne polszczyzny	123
6. Teatr modernistyczny i twórcy Młodej Polski	130
Teatr końca XIX w. – najważniejsze osobowości	130
Stanisław Wyspiański, <i>Wesele</i>	134
Przewodnik po lekturze.....	134
Fragment: Akt III, scena 37.....	139
Wesele na ekranie	143
Wesele na deskach współczesnego teatru	144
Przykładowa interpretacja: <i>Przepowiednia Wernyhory</i>	144
Stanisław Wyspiański, * * * [<i>Niech nikt nad grobem mi nie płacze...</i>].....	146
<i>Noc listopadowa</i>	148
Przewodnik po lekturze.....	148
Fragment.....	148
Gabriela Zapolska, <i>Moralność pani Dulskiej</i>	151
Przewodnik po lekturze.....	151
Fragmenty: Akt I, scena XII.....	153
Scena XIII.....	155
Komentarze: Tadeusz Żeleński-Boy, <i>Plotka o „Weselu”</i> (fragmenty).....	156
Franciszek Ziejka, <i>Magia „Wesela”</i>	159
Danuta Knysz-Tomaszewska, [<i>Zapolska i naturalizm</i>].....	160
Jakaż jest przeciw włóchni złego twoja tarcza, człowiecze końca wieku?...	
Język okresu Młodej Polski	162

DIALOGI Z TRADYCJĄ

Andrzej Bursa, <i>Ja chciałbym być poetą</i>	170
Jonasz Kofta, <i>Rimbaud, Aniele Stróżu mój</i>	168
Czesław Miłosz, <i>Traktat poetycki</i> (fragment)	169
<i>Teatralny cyrograf</i> . Wywiad z Grzegorzem Jarzyną i Krzysztofem Warlikowskim (fragmenty)	169
Wiesław Myśliwski, <i>Kamień na kamieniu</i> (fragment)	171
Piotr Korczyński, <i>Śladami Szeli, czyli Diabły polskie</i> (fragment)	172
Lektury dla ciekawych	174
Indeks rzeczowy	175
Indeks osób i utworów	178

OBJAŚNIENIA

zakres podstawowy	Lektura obowiązkowa	zakres rozszerzony
<p>■ Chłopi Tom I (fragmenty)</p> <p>I ...Rzędy kobiet czerwiły się na kopaniskach¹... rozlegał się grochot² zsy- nych do wozów kartofli... miejscami orano jeszcze pod siew... stada krów tych³ pasły się na ugorach... długie, popielate zagony rdzawiły się młodą sz-</p>	<p>■ Noc listopadowa (fragment)</p> <p>DEMETER O córko, rzucasz matkę własną; w pochodniach, które dla cię płoną, żywoty onych gasną. KORA</p>	
Lektura uzupełniająca („z gwiazdką”)		
<p>■ * Echa leśne (fragment)</p> <p>Ogień buchał podsycany przez strzelca. Suchy jałowiec palił się z wesoly- skiem. Z lasu leciał po rosie wieczornej łoskot siekier. Łoskot uderzał w ogromne świętokrzyskie bory jodłowe, w puszcze wilgotną, senną, niem-</p>	<p>■ * Moralność pani Dulskiej (fragment)</p> <p>Akt I, scena XII</p> <p>[...] JULIASIEWICZOWA Czego ty po tych knajpach się włóczysz?</p>	
Kształcenie językowe		
<p>Typy kalk. Wyrazy języka polskiego, które odzwiercie- dlają budowę swoich odpowiedników znaczeniowych w innych językach (typy <i>nastolatek</i>, <i>czasopismo</i>, ale także niepoprawny <i>czas-okres</i>, powstały zgodnie z niemieckim <i>Zeit-raum</i>, oraz <i>przeгляд-arka</i> – zbudowana tak jak angiel- skie <i>brows-er</i> czy <i>zatrudni-aln-osc</i> – ang. <i>employ-abil-ity</i>)</p>	<p>„Schooling non stop” Zapożyczenia we współczesnym języku</p>	<p>Zapożyczenia sztuczne i hybrydy. Niekiedy nowe zapożyczenia nie powstają same, ale są tworzone celowo (np. przez naukowców), żeby nazwać jakiś nowy element rzeczywistości czy też właśnie odkryte zjawisko. Bardzo czę- sto w ten sposób powstają terminy naukowe – tworzy je się starannie. by bvlv wvraziste. preczvine i oobrawnie zbud-</p>

**Konteksty literackie,
kulturowe, filozoficzne,
artystyczne**

POECI PRZEKŁĘCI

Tak pod koniec XIX w. określano francuskich
Arhtura Rimbauda i **Paula Verlaine’a**. Wł-
społeczeństwu i jego normom. Szokowali i

**Wiadomości ważne
i warte zapamiętania –
zakres podstawowy**

Mówimy Weselem

Wiele cytatów z *Wesela* niemal od razu weszło do
współczesnej polszczyzny – są one w niej obecne
zresztą do dziś.
„Niech na całym świecie wojna, / byle polska wieś

**Wiadomości ważne
i warte zapamiętania –
zakres rozszerzony**

Synestezja

Synestezja to zjawisko psychologiczne polegające
na tym, że wrażenia odbierane jednym zmysłem ko-
jarzą się z wrażeniami charakterystycznymi dla in-
nego zmysłu (np. pewne barwy wywołują wrażenie

**Wiadomości
dla szczególnie
zainteresowanych
przedmiotem**

Dekadencja, czyli schyłek

Nazwa **dekadyzm** pochodzi od francu-
to się w głośnym wierszu Paula Verlaine’a
konanie”):